

Ο ΡΩΜΑΪΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΙΙ

Η αυτοκρατορική περίοδος (1ος αι. π.Χ-3ος αι. μ.Χ.) και η κρίση του 3ου αι. μ.Χ.

ΤΟ ΠΟΛΙΤΕΥΜΑ ΑΛΛΑΖΕΙ: η εξουσία περνά από τους πολλούς (δημοκρατία) στον ένα (Αύγουστο).

Στις 13 Ιανουαρίου του έτους 27 π.Χ., η ρωμαϊκή Σύγκλητος έδωσε στον Οκταβιανό τον τίτλο «αύγουστος» (augustus, δηλαδή «σεβαστός»).

Με τον τίτλο αυτό μάλιστα έμεινε γνωστός στην ιστορία. Τη μέρα εκείνη γεννήθηκε στη Ρώμη ένα νέο πολίτευμα, που οι ιστορικοί αργότερα ονόμασαν «αυτοκρατορία». Στη συνέχεια δόθηκαν και άλλοι τίτλοι στον Αύγουστο: «πρώτος μεταξύ ίσων», «πρώτος μεταξύ όλων», «αυτοκράτορας» και «μέγιστος ποντίφικας».

Ο αυτοκράτορας είχε στα χέρια του όλες τις εξουσίες: στρατιωτική, πολιτική, νομοθετική, δικαστική. Τα διατάγματά του ήταν νόμοι.

Όλοι οι αυτοκράτορες, με πρώτο τον Αύγουστο, λατρεύονταν σαν θεοί μετά το θάνατό τους. Όσο ζούσαν, οι υπήκοοί τους τους τιμούσαν με θρησκευτικές τελετές. Με τον τρόπο αυτό εξασφαλιζόταν η ενότητα του ρωμαϊκού κράτους, αφού όλοι όσοι υπάγονταν στη ρωμαϊκή εξουσία, είτε ήταν Ρωμαίοι πολίτες είτε όχι, αποδείκνυαν ότι ήταν πιστοί στον αυτοκράτορα.

Ερώτηση: τι επεδίωκαν οι Ρωμαίοι Αυτοκράτορες με το να καθιερώσουν τη θεοποίησή τους και τη λατρεία στο πρόσωπό τους;

.....

.....

.....

Δες το **χάρτη** με το χωρισμό των ρωμαϊκών επαρχιών και αυτόν με τους διεθνείς εμπορικούς δρόμους

Οικονομία – Οι διεθνείς εμπορικοί δρόμοι

Από τα τέλη του 1ου αιώνα μ.Χ. ως τις αρχές του 3ου αιώνα μ.Χ. υπήρχε τόσο στη Ρώμη όσο και στις επαρχίες οικονομική ανάπτυξη και ευημερία. Η περίοδος αυτή έμεινε γνωστή στην ιστορία ως η περίοδος της **Ρωμαϊκής Ειρήνης** (Pax Romana). Σε όλη την Αυτοκρατορία καλλιεργούνταν μεγάλες πεδινές εκτάσεις, ενώ η Αίγυπτος τροφοδοτούσε με σιτάρι την Ιταλική χερσόνησο.

3^{ος} ΑΙ. Μ.Χ.: Η ΜΕΓΑΛΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗ ΡΩΜΑΪΚΗ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑ

Ερώτημα: Ποιες είναι οι αιτίες της κρίσης; Πώς εκδηλώνεται η κρίση;

Κατά τη διάρκεια του 3ου αιώνα μ.Χ. η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία πέρασε μια μεγάλη **κρίση**: οι αυτοκράτορες άλλαζαν ο ένας μετά τον άλλο, γίνονταν συνέχεια πόλεμοι, έπεσε η αξία του ασημένιου ρωμαϊκού νομίσματος, οι πόλεις γνώρισαν παρακμή και μεγάλωσε η δύναμη των μεγάλων γαιοκτημόνων.

1. Οι εξωτερικοί εχθροί της Αυτοκρατορίας αυξάνονται (Δες το **χάρτη**)

Οι συνεχείς εξωτερικοί (κυρίως με το περσικό **Βασίλειο των Σασανιδών** και με τους **γερμανικούς λαούς**) και εσωτερικοί πόλεμοι ανάγκασαν το κράτος να μεγαλώσει τον αριθμό των στρατιωτών. Έτσι οι ηγέτες του στρατού είχαν όλο και μεγαλύτερη δύναμη στην πολιτική ζωή και ήθελαν συχνά να παίρνουν οι ίδιοι την εξουσία και να γίνονται αυτοκράτορες. Αυτό έφερε πολιτική αναταραχή και αναρχία.

2. Η αξία του νομίσματος υποτιμάται

Οι αυτοκράτορες χρειάζονταν όλο και περισσότερα χρήματα για να πληρώνουν τους υπαλλήλους και τους στρατιώτες. Έτσι αναγκάστηκαν να βάζουν συνέχεια νέους φόρους και να **υποτιμούν το ρωμαϊκό νόμισμα**. Καθώς το νόμισμα έχανε την αξία του, ο πληθυσμός στρεφόταν σιγά σιγά στην οικονομία ανταλλαγής προϊόντων.

Ο ΡΩΜΑΪΚΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΙΙ

Η αυτοκρατορική περίοδος (1ος αι. π.Χ-3ος αι. μ.Χ.) και η κρίση του 3ου αι. μ.Χ.

3. Οικονομική παρακμή των μικρών ελεύθερων γεωργών, των μικρεμπόρων και των τεχνιτών.

Η γεωργία ήταν πάντοτε η σπουδαιότερη πηγή πλούτου για τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Η γη ανήκε σε μεγάλους γαιοκτήμονες και σε μικροϊδιοκτήτες. Τα κτήματα των πρώτων τα καλλιεργούσαν συνήθως οι δούλοι. Τους περισσότερους φόρους τους πλήρωναν οι μικροϊδιοκτήτες γης που ήταν όμως και στρατιώτες. Επειδή έλειπαν πολύ καιρό στους πολέμους, εγκατέλειπαν τα χωράφια τους ακαλλιέργητα. Μη μπορώντας τελικά να πληρώσουν τους φόρους, παραχωρούσαν τη γη στους μεγάλους γαιοκτήμονες. Η γη συγκεντρώθηκε σιγά-σιγά στα χέρια των μεγάλων γαιοκτημόνων και οι μικροί ιδιοκτήτες έχασαν τις περιουσίες τους.

Οι μικροέμποροι και οι τεχνίτες που ανήκαν στα μεσαία και στα ανώτερα κοινωνικά στρώματα έγιναν και αυτοί φτωχότεροι με την αύξηση των φόρων. Αρκετοί κατέφυγαν στην ύπαιθρο κι έτσι άρχισαν να παρακαμάζουν οι πόλεις.

Ερώτημα: Ποια μέτρα πάρθηκαν για να ανατρέψουν την αρνητική πορεία της αυτοκρατορίας;

1. Το δικαίωμα του Ρωμαίου πολίτη δίνεται σε όλους τους ελεύθερους κατοίκους, ανεξάρτητα από την καταγωγή τους ή τη γλώσσα που μιλούν

Μέχρι τα τέλη του 2ου αιώνα μ.Χ. οι περισσότεροι πολίτες στις πόλεις της ανατολικής Μεσογείου δεν ήταν Ρωμαίοι πολίτες. Το 212 μ.Χ. με το **διάταγμα** του αυτοκράτορα **Καρακάλλα** όλοι οι ελεύθεροι κάτοικοι της αυτοκρατορίας έγιναν Ρωμαίοι πολίτες. Σύμφωνα με τους νεότερους ιστορικούς, έτσι οργανώθηκε πιο αποτελεσματικά η φορολογία, καθώς και η αυτοκρατορική λατρεία. Με αυτό τον τρόπο η κεντρική εξουσία ασκούσε μεγαλύτερο έλεγχο στους υπηκόους της. Με το μέτρο αυτό η κοινωνία σε όλη την Αυτοκρατορία πήρε σιγά σιγά ενιαίο χαρακτήρα. Το ρωμαϊκό δίκαιο εφαρμοζόταν πλέον σε όλους τους ελεύθερους πολίτες, σε όποια περιοχή και αν βρίσκονταν και όποια γλώσσα κι αν μιλούσαν. Καθώς όλο και περισσότεροι Έλληνες γίνονταν Ρωμαίοι πολίτες και υπάγονταν πια στο ρωμαϊκό δίκαιο, η δύναμη των τοπικών δικαίων λιγόστευε.

Ερώτηση: Γνωρίζεις τον όρο «Ρωμικός»; Μπορείς να καταλάβεις πώς προέκυψε; Σε ποιους αναφέρεται;

.....
.....
.....
.....

2. Αναδιοργανώνεται η διοίκηση της αυτοκρατορίας ώστε να γίνει αποτελεσματικότερη (τέλη 3^{ου} αι. μ.Χ.)

Για την καλύτερη διοίκηση ο Διοκλητιανός χώρισε τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία σε τέσσερα τμήματα και δημιούργησε το σύστημα της **Τετραρχίας**. Έτσι η Ρώμη έπαψε να αποτελεί το αποκλειστικό κέντρο εξουσίας. Ο ίδιος ο Διοκλητιανός έδωσε ιδιαίτερη σημασία στο ανατολικό τμήμα της Αυτοκρατορίας, αφού ο ίδιος εγκαταστάθηκε σε αυτό, με έδρα τη Νικομήδεια. Πιο συγκεκριμένα:

Η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία χωρίστηκε σε τέσσερις διοικητικές περιφέρειες με επικεφαλής δύο αυγούστους και δύο καίσαρες. Αύγουστος και καίσαρας ήταν δύο τίτλοι που χρησιμοποίησε ο Διοκλητιανός για τα μέλη της Τετραρχίας. Οι τέσσερις διοικητικές περιφέρειες χωρίζονταν με τη σειρά τους σε διοικήσεις και αυτές σε επαρχίες.

Με το σύστημα αυτό το ρωμαϊκό κράτος έμεινε ενιαίο και η ρωμαϊκή εξουσία μπορούσε να ελέγχει καλύτερα την ασφάλεια των συνόρων, στέλνοντας πιο γρήγορα στρατό όπου αυτό ήταν αναγκαίο. Το σύστημα της Τετραρχίας διατηρήθηκε μέχρι την εποχή του Μεγάλου Κωνσταντίνου.

